

Notat vedr.  
CIRKULÆRESKRIVELSE VEDRØRENDE LOV OM KUNSTIG BEFRUGTNING OG NYE  
IKKE-LÆGELIGE KRAV FORUD FOR ADGANG TIL BEHANDLING

Søren Laursen  
14.09.1997

- I forbindelse med lov om kunstig befrugtning har Sundhedsministeriet udarbejdet
- i) Bekendtgørelse om kunstig befrugtning, som omhandler opbevaring og donation af menneskelige kønsceller samt godkendelse af nye behandlings- og diagnosticeringsmetoder.
  - ii) Cirkulæreskrivelse vedrørende lov om kunstig befrugtning og nye ikke-lægelige krav forud for adgang til behandling.
  - iii) Vejledning om moderskab og faderskab til par, der ønsker foretaget kunstig befrugtning (bilag til cirkulæreskrivelsen; udarbejdet i samarbejde med Justitsministeriet)

I sidstnævnte vejledning skelnes ved fastlæggelse af faderskab mellem om der anvendes egen sæd eller donorsæd. Der er tale om gradforskelle:

Egen sæd

A) 'Hvis parret er gift, anses ægtemanden som far, jf. børnelovens § 2.stk.1 og §3.'

B) 'Hvis parret er ugift skal manden, før behandlingen indledes, i forbindelse med samtykket til behandlingen tillige skriftligt erklære, at han vil anerkende faderskabet til barnet.'

Donorsæd

C) 'Ved kunstig befrugtning af en gift kvinde med donorsæd, vil ægtemanden *som udgangspunkt* blive anset som faderen, jf. lov om børns retsstilling § 2 og § 3.'

D) 'Ved kunstig befrugtning af en ugift kvinde med donorsæd, skal manden, før behandlingen indledes, i forbindelse med samtykket til behandlingen skriftligt tilkendegive, at han *agter* at anerkende faderskabet til barnet.'

Som det fremgår er der tale om mindre konklusive udsagn, når det drejer sig om donorsæd. Da der er tale om forskellige udsagn må erklæringerne i B) og D) være forskellige.

I cirkulæreskrivelsen står side 3, linie 6, hvad der svarer til C). Efterfølgende, linie 8, står: 'Ved kunstig befrugtning af en ugift kvinde med *donorsæd*, skal manden før behandlingen indledes, i forbindelse med samtykket til behandlingen skriftligt erklære, at han *vil* anerkende faderskabet til det barn, der måtte blive resultatet af behandlingen.' Dette kan imidlertid ikke

være korrekt iflg. vejledningen, da det er en blanding af B) og D). Cirkulæreskrivelsen og vejledningen må nødvendigvis bringes i overensstemmelse med hinanden, hvilket kun kan ske ved at skelne som i vejledningen.

Det kan undre, at disse punkter om faderskab er inddraget i afsnit 2.2, som handler om kravet om parforhold mellem mand og kvinde. Dette krav er specifikt for lov om kunstig befrugtning, mens forældreskabs-fastlæggelsen er relateret til lov om børns retsstilling (børneloven).

Man kunne kalde afsnit 2.3 for 'Moderskab og faderskab samt vejledning herom', hvori man først forklarede forældreskab med udgangspunkt i vejledningen, og herunder noterede eksplicit, hvilke erklæringer, lægen skal indhente i den forbindelse. Det ville give cirkulæreskrivelsen en mere logisk opbygning.

I afsnit 2.2 står yderligere (side 3, linie 2) om ægteskabslignende forhold: 'Det må som hovedregel lægges til grund at parret faktisk er samboende, og at samlivet skal have bestået en periode, selv om der ikke ud fra en fortolkning af loven kan opstilles krav om dette, for at konstatere et ægteskabslignende forhold.'

Dette synes at være en administrativ indførelse af det tidskrav Folketinget tog afstand fra under behandlingen af loven: Ændringsforslagene 3 (Jørgen Winther) og 47 (Tove Fergo) ville indføre tidskrav, men faldt begge under afstemningen.

Den citerede sætning bør derfor fjernes fra cirkulæreskrivelsen. Evt. kunne man nøjes med at fjerne 'og at samlivet skal have bestået en periode'.

Endelig er det utilfredsstillende, at der henvises til, at man har ønsket 'at tilgodese barnets tarv ved at sikre, at barnet får både en far og en mor'. Herved opstår endnu et officielt dokument, hvori denne antagelse optræder, hvilket er uværdigt overfor eksisterende familier, der ikke er struktureret som far-mor-og-børn.

Omstående findes et forslag til formulering af afsn. 2.2 og 2.3.

## Forslag til formulering af afsnit 2.2-2.3

### *2.2. Krav om parforhold mellem mand og kvinde*

Det er ikke tilladt læger at behandle kvinder med kunstig befrugtning (det vil sige etablering af graviditet på anden måde end ved samleje mellem mand og kvinde) medmindre kvinden er gift eller lever sammen med en mand i et ægteskabslignende forhold, jf. §3 i loven om kunstig befrugtning.

Det er i denne forbindelse lægens pligt at indhente de nedenfor anførte erklæringer fra det par, der ønsker behandling med kunstig befrugtning. Dermed sikres formålet med §3 i loven om kunstig befrugtning opfyldt.

- Ved behandling af par, der er gift, skal lægen, inden behandlingen indledes, indhente en kopi af parrets vielsesattest.
- Ved behandling af par, der er ugifte samlevende (lever i et ægteskabslignende forhold) skal lægen, inden behandlingen indledes, i forbindelse med parrets samtykke til behandlingen, tillige indhente en erklæring fra parret om, at de lever sammen i et ægteskabslignende forhold.

Bestemmelsen med krav om parforhold, der er ny i forhold til tidligere lovgivning, træder i kraft den 1. oktober 1997 samtidig med loven i øvrigt. Der er ingen overgangsbestemmelser knyttet til reglen.

### *2.3. Moderskab og faderskab samt vejledning herom*

Ved kunstig befrugtning af en gift kvinde med ægtemandens sæd, vil ægtemanden efter børnelovens §2.stk.1 og §3 blive anset som barnets far.

Ved kunstig befrugtning af en gift kvinde med donorsæd, vil ægtemanden efter børnelovens §2 og §3 som udgangspunkt blive anset som barnets far.

Er parret ugift, skal lægen indhente en erklæring fra manden angående anerkendelse af faderskab.

- Ved kunstig befrugtning af en ugift kvinde med partnerens sæd, skal manden før behandlingen indledes, i forbindelse med samtykket til behandlingen skriftligt erklære, at han vil anerkende faderskabet til det barn, der måtte blive resultatet af behandlingen.
- Ved kunstig befrugtning af en ugift kvinde med donorsæd, skal manden før behandlingen indledes, i forbindelse med samtykket til behandlingen skriftligt erklære, at han agter at anerkende faderskabet til det barn, der måtte blive resultatet af behandlingen.

Ifølge §24 i loven om kunstig befrugtning skal den behandlende læge før behandlingen sikre, at der gives information om de civile retlige virkninger af, at et par modtager donerede kønsceller i forbindelse med kunstig befrugtning.

Det er i bemærkningerne til bestemmelsen forudsat, at der udarbejdes en standardvejledning til støtte for en information om de civile retlige virkninger.

Der henvises i denne forbindelse til det bilag vedrørende vejledning om moderskab og faderskab til par, der ønsker foretaget kunstig befrugtning, der er vedføjet cirkulæreskrivelsen. Bilaget, der er udarbejdet i samarbejde med Justitsministeriet, forudsættes anvendt til direkte vejledning af parrene om de civile retlige virkninger.

København, den  
1.kt.j.nr. 97-770-68  
HES

Samtlige amter og Hovedstadens Sygehusfællesskab,  
samtlige fertilitetsklinikker /-afdelinger,  
Den Almindelige Danske Lægeforening m.v.  
(se vedlagte udsendelsesliste)

## **Cirkulæreskrivelse vedrørende ny lov om kunstig befrugtning og nye ikke-lægelige krav forud for adgang til behandling.**

### **1. Indledning**

Folketinget vedtog i 27. maj 1997 lov nr. 460 af 10. juni 1997 om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v.

Med loven er der skabt retligt bindende rammer for behandling med kunstig befrugtning, der udføres af en læge eller under en læges ansvar. Endvidere er der fastsat rammer for forskning og forsøg på området. Loven træder i kraft den 1. oktober 1997.

I forlængelse af loven har sundhedsministeren udsendt bekendtgørelse nr. af september 1997 om kunstig befrugtning, der fastsætter de nærmere regler om donation og opbevaring af menneskelige æg og sæd.

Sundhedsstyrelsen udsender en ny sundhedsfaglig vejledning om kunstig befrugtning bl.a. om præimplantationsdiagnostik og indberetningspligt, samt en bekendtgørelse om lægers indberetning af IVF-behandlinger.

Sundhedsministeriets bekendtgørelse fastsætter i øvrigt også de nærmere regler vedrørende sundhedsministerens godkendelse af nye behandlings- og diagnosticeringsmetoder inden for kunstig befrugtning.

Bekendtgørelserne træder i kraft samtidig med loven den 1. oktober 1997.

## 2. Vedr. nye ikke-lægelige krav for adgang til behandling med kunstig befrugtning:

### 2.1. Lovbestemmelser

Med den nye lov om kunstig befrugtning m.v. reguleres lægernes mulighed for at tilbyde behandling med kunstig befrugtning også ud fra kriterier, der ikke er rent lægelige.

I lovens § 3 fastsættes således, at kunstig befrugtning kun må tilbydes kvinder, som er gift, eller som lever sammen med en mand i et ægteskabslignende forhold.

I lovens § 6 fastsættes endvidere, at kunstig befrugtning ikke må finde sted i de tilfælde, hvor den kvinde, der skal føde barnet, er ældre end 45 år.

Ifølge lovens straffebestemmelse § 29 kan den læge, der overtræder §§ 3 og 6 i loven, straffes med bøde eller hæfte.

Derudover fastsættes det i lovens § 24, at lægen før behandlingen skal sikre, at der gives information om de civilretlige virkninger af, at et par modtager donerede kønsceller i forbindelse med kunstig befrugtning.

Da det findes nødvendigt, at der gives en nærmere fortolkning af disse spørgsmål, bl.a. på baggrund af Folketingets behandling af lovforslaget og de fremsatte ændringsforslag, skal i det følgende nærmere redegøres herfor.

### 2.2. Krav om parforhold mellem mand og kvinde

Det er ikke tilladt læger at behandle kvinder med kunstig befrugtning (det vil sige etablering af graviditet på anden måde end ved samleje mellem en mand og en kvinde) medmindre kvinden er gift eller lever sammen med en mand i et ægteskabslignende forhold, jf. § 3 i loven om kunstig befrugtning.

Det er i denne forbindelse lægens pligt at indhente de nedenfor anførte erklæringer fra det par, der ønsker behandling med kunstig befrugtning. Dermed sikres formålet med § 3 i loven om kunstig befrugtning opfyldt. Ifølge bemærkningerne til bestemmelsen er formålet at tilgodese barnets tarv ved at sikre, at barnet får både en mor og en far.

- Ved behandling af par, der er gift, skal lægen, inden behandlingen indledes, indhente en kopi af parrets vielsesattest.
- Ved behandling af par, der er ugifte samlevende (lever i et ægteskabslignende forhold) skal lægen, inden behandlingen indledes, i forbindelse med parrets samtykke til

behandlingen<sup>3</sup>/tillige indhente en erklæring fra parret om, at de lever sammen i et ægteskabslignende forhold. Det må som hovedregel lægges til grund at parret faktisk er samboende, og at samlivet skal have bestået i en periode, selv om der ikke ud fra en fortolkning af loven kan opstilles krav om dette, for at konstatere et ægteskabslignende forhold. /

- Ved kunstig befrugtning af en gift kvinde med donorssæd, vil ægtemanden efter børnelovens § 2 som udgangspunkt blive anset som barnets far.
- Ved kunstig befrugtning af en ugift kvinde med donorsæd, skal manden før behandlingen indledes, i forbindelse med samtykket til behandlingen skriftligt erklære, at han vil anerkende faderskabet til det barn, der måtte blive resultatet af behandlingen.

Bestemmelsen med krav om parforhold, der er ny i forhold til tidligere lovgivning, træder i kraft den 1. oktober 1997 samtidig med loven i øvrigt. Der er ingen overgangsbestemmelser knyttet til reglen.

### *2.3. Vejledning om moderskab og faderskab til par, der ønsker foretaget kunstig befrugtning*

Ifølge § 24 i loven om kunstig befrugtning skal den behandlende læge før behandlingen sikre, at der gives information om de civilretlige virkninger af, at et par modtager donerede kønsceller i forbindelse med kunstig befrugtning.

Det er i bemærkningerne til bestemmelsen forudsat, at der udarbejdes en standardvejledning til støtte for en information om de civilretlige virkninger.

- / . Der henvises i denne forbindelse til det bilag vedrørende vejledning om moderskab og faderskab til par, der ønsker foretaget kunstig befrugtning, der er vedføjet cirkulæreskrivelsen.

Bilaget, der er udarbejdet i samarbejde med Justitsministeriet, forudsættes anvendt til direkte vejledning af parrene om de civilretlige virkninger.

### *2. 4. Aldersgrænse.*

Det er ikke tilladt læger at behandle kvinder, der er ældre end 45 år, med kunstig befrugtning.

Det betyder, at behandling med kunstig befrugtning ikke må indledes eller fortsættes, når kvinden er fyldt 46 år.

Denne bestemmelse er trådt i kraft dagen efter lovens bekendtgørelse i Lovtidende, det vil sige den 11. juni 1997.

Der er dog til bestemmelsen knyttet en overgangsordning, hvorefter kvinden, der på tidspunktet for bestemmelsens ikrafttrædelse (den 11. juni 1997) er fyldt 46 år, kan fortsætte en allerede påbegyndt behandling med kunstig befrugtning.

Sundhedsministeriet, København, den september 1997

Birte Weiss

/ Steen Loiborg

Sundhedsministeriets bekendtgørelse nr. af august 1997

## Bekendtgørelse om kunstig befrugtning

I henhold til §§ 17, stk. 1, 20, stk. 1, og 21, stk. 2, i lov nr. 460 af 10. juni 1997 om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v. fastsættes:

### Kapitel I

#### Opbevaring og donation af menneskelige æg

2  
17

§ 1. Menneskelige æg, der er udtaget af en kvinde, må ikke opbevares i mere end 2 år. Senest efter udløbet af de to år skal æggene destrueres.

§ 2. Opbevaring af menneskelige æg må kun ske med henblik på:

- 1) Senere tilbageføring til den kvinde, der har afgivet ægget,
- 2) donation til forskningsformål eller
- 3) donation med henblik på at fremkalde en graviditet hos en anden kvinde, jf. dog § 7.

Stk. 2. Opbevaring må kun ske med henblik på behandling og forskning her i landet.

§ 3. Før opbevaring af udtagne, ubefrugtede menneskelige æg finder sted, skal kvinden give skriftligt samtykke til opbevaring. Den pågældende kvinde skal forinden informeres mundtligt og skriftligt om konsekvenserne af opbevaringen.

Stk. 2. Den pågældende kvinde skal samtidig erklære, at hun er gjort bekendt med de vilkår og betingelser for opbevaring, der er fastsat i loven om kunstig befrugtning og i denne bekendtgørelse.

§ 4. Før opbevaring af udtagne, befrugtede menneskelige æg finder sted, skal parret give skriftligt samtykke til opbevaring. Det pågæl-

dende par skal forinden informeres mundtligt og skriftligt om konsekvenserne af opbevaringen.

Stk. 2. Det pågældende par skal samtidig erklære, at de er gjort bekendt med de vilkår og betingelser for opbevaring, der er fastsat i loven om kunstig befrugtning og i denne bekendtgørelse

§ 5. Opbevarede, ubefrugtede menneskelige æg skal destrueres, hvis den kvinde, der har afgivet æggene, dør, inden der er gået to år fra opbevaringstidens begyndelse, medmindre æggene er doneret til de i § 2, stk. 1, nr. 2 og 3 nævnte formål.

§ 6. Udtagne, befrugtede menneskelige æg skal destrueres i tilfælde af den ene parts død samt ved parrets separation eller skilsmisse eller ved samlivets ophør, inden der er gået to år fra opbevaringstidens begyndelse.

Stk. 2. Befrugtede menneskelige æg må kun anvendes, såfremt parret giver skriftligt samtykke før hver behandlingscyklus.

§ 7. Donation af befrugtede menneskelige æg er ikke tilladt.

§ 8. Donation af ubefrugtede menneskelige æg må kun ske, såfremt det sker med henblik på:

- 1) at fremkalde en graviditet hos en anden kvinde eller
- 2) forskning

§ 9. Donation af ubefrugtede menneskelige æg med det formål at opnå graviditet hos en anden kvinde må kun finde sted, hvor de ubefrug-



tede æg er udtaget fra den donerende kvindes ovarier som led i IVF-behandling eller lignende behandling af den donerende kvinde.

§ 10. Donor af et ubefrugtet æg skal give skriftligt samtykke til donationen. Forinden skal donor informeres om konsekvenserne af donationen.

*Stk. 2.* Donor skal samtidig erklære, at hun er gjort bekendt med de vilkår og betingelser, der er fastsat for donation i loven om kunstig befrugtning og i denne bekendtgørelse.

§ 11. Donor af et ubefrugtet æg skal være anonym for det modtagende par og barnet, ligesom donor ikke må få oplysning om parrets eller barnets identitet.

## Kapitel 2

### *Opbevaring og donation af sæd*

§ 12. Opbevaring af sæd kan ske med henblik på følgende:

- 1) opnåelse af graviditet enten hos mandens egen partner eller hos en anden kvinde eller
- 2) donation til forskningsformål

§ 13. Sæd, der opbevares med henblik på opnåelse af graviditet hos mandens egen partner, skal destrueres i tilfælde af mandens død.

§ 14. Sæddonor skal give skriftligt samtykke til donationen. Forinden skal donor informeres om konsekvenserne af sæddonationen.

*Stk. 2.* Donor skal samtidig erklære sig indforstået med de vilkår og betingelser, der er fastsat for donation i loven om kunstig befrugtning og i denne bekendtgørelse.

§ 15. Sæddonor skal være anonym for det modtagende par og barnet, ligesom donor ikke må få oplysning om parrets eller barnets identitet.

## Kapitel 3

### *Godkendelse af nye behandlings- og diagnosticeringsmetoder inden for kunstig befrugtning*

§ 16. Det er ikke tilladt at tage nye behandlings- og diagnosticeringsmetoder m.v. i forbindelse med kunstig befrugtning i brug, før sundhedsministeren har godkendt disse ud fra etiske og sundhedsfaglige hensyn.

*Stk. 2.* Ved ny behandlingsform eller diagnostisk metode forstås i denne forbindelse en behandlingsform eller diagnostisk metode, som repræsenterer noget væsentligt og principielt nyt i forhold til tidligere klinisk anvendelse i Danmark.

*Stk. 3.* Lægens ansøgning sendes til Sundhedsstyrelsen. Anmeldelsen sendes samtidigt til Etisk Råd, der afgiver en udtalelse om metoden til Sundhedsstyrelsen.

*Stk. 4.* En ny behandlingsform eller diagnostisk metode, som tages i brug som led i et af det videnskabetiske komitésystem godkendt forskningsprojekt, er ikke omfattet af anmeldelses- og godkendelsespligt, førend der eventuelt, på baggrund af de opnåede resultater, træffes beslutning om at søge fremgangsmåden taget i brug udenfor forskningsprojektets regi.

*Stk. 5.* En læge kan i tvivlstilfælde rådspørge Sundhedsstyrelsen, om en given behandlingsform eller diagnostisk metode må anses for omfattet af anmeldelses- og godkendelsespligten.

§ 17. Sundhedsstyrelsen foretager en sundhedsfaglig vurdering af ansøgninger efter § 16 og udarbejder på baggrund heraf samt på baggrund af Det Etske Råds udtalelse en redegørelse og indstilling til sundhedsministeren.

*Stk. 2.* Anmelderen modtager kopi af Sundhedsstyrelsens indstilling til sundhedsministeren og af Det Etske Råds udtalelse til Sundhedsstyrelsen.

§ 18. Sundhedsstyrelsen underretter landets læger om sundhedsministerens afgørelse vedrørende den anmeldte nye behandlings- eller diagnosticeringsform.

## Kapitel 4

### *Ikrafttrædelse*

§ 19. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. oktober 1997.

*Stk. 2.* Samtidig ophæves Sundhedsministeriets bekendtgørelse nr. 392 af 17. maj 1994 om nedfrysning og donation af menneskelige æg og Sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 108 af 13. juni 1994 om lægers anmeldelse af nye behandlingsformer m.v. hvor graviditet søges etableret.

*Stk. 3.* Den i § 1 nævnte 2 års frist er dog trådt i kraft dagen efter bekendtgørelse i Lovtidende af lov nr. 460 af 10. juni 1997 om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behand-

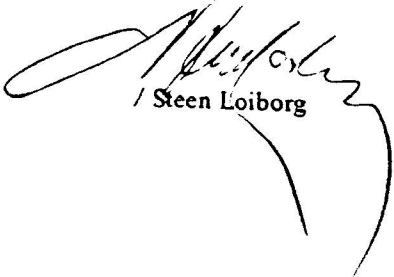
ling, diagnostik og forskning m.v. det vil sige den 11. juni 1997.

Den ~~Den~~ Stk. 4. i § 1 nævnte 2 års frist gælder tillige de æg, der allerede den 11. juni 1997 var ud-

taget og opbevaret, således at disse kan opbevares i i alt op til 2 år fra opbevaringstidens begyndelse.

Sundhedsministeriet, den august 1997

BIRTE WEISS

  
/ Steen Loiborg

## **Vejledning om moderskab og faderskab til par, der ønsker foretaget kunstig befrugtning**

### **1. Fastlæggelse af moderskab.**

Den kvinde, der føder barnet, anses som barnets mor, også selv om moderen har fået doneret ægget fra en anden kvinde som led i behandlingen.

### **2. Fastlæggelse af faderskab.**

#### *Anvendelse af egen sæd*

Ved kunstig befrugtning, hvor der anvendes sædceller fra manden i parret, vil de retlige virkninger i forbindelse med faderskab være som ved naturlig befrugtning. Det vil sige,

- a) hvis parret er gift, anses ægtemanden som far, jf. børnelovens § 2.stk.1 og § 3, og
- b) hvis parret er ugift, skal manden, før behandlingen indledes, i forbindelse med samtykket til behandlingen tillige skriftligt erklære, at han vil anerkende faderskabet til barnet.

Ovenstående gælder uanset om det æg, der anvendes til befrugtningen, er kvindens eget æg eller et æg, der er blevet doneret til parret fra en anden kvinde.

### *Anvendelse af donorsæd*

Ved kunstig befrugtning af en gift kvinde med donorsæd, vil ægtemanden som udgangspunkt blive anset som faderen, jf. lov om børns retsstilling § 2 og § 3.

Ved kunstig befrugtning af en ugift kvinde med donorsæd, skal manden, før behandlingen indledes, i forbindelse med samtykket til behandlingen skriftligt tilkendegive, at han agter at anerkende faderskabet til barnet.

Anerkendelse af faderskabet overfor statsamtet kan ske uanset, at barnet er blevet til ved hjælp af donorsæd.

### **3. Retsvirkninger af faderskab og moderskab**

Barnets forældre har pligt til at forsørge barnet, til det er 18 år. Barnet har ret til at bære forældrenes navn, og det vil have arveret efter forældrene.

### **4. Anonymitet.**

Donation af æg og sæd til behandling for barnløshed sker anonymt.

Dette betyder, at donors identitet ikke må oplyses for det modtagende par eller barnet, ligesom donor ikke må få oplysninger om det modtagende pars eller barnets identitet.

Bilag til Sundhedsministeriets cirkulæreskrivelse af september 1997 vedrørende ny lov om kunstig befrugtning og nye ikke-lægelige krav forud for behandling.